

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

- ՈՒՅԱՏՈՅ ՖԱՆՏՈՒ. — Փ. Գ. Կոնիքիի
յիշատակին (Թրգմ. Հ. Վ. Յովհաննէսեան). 33
- Յ. ՔԻՐՈՍԵԱՆ. — Նիւթեր Պուլկարանայոյ
պատմութեան համար. Ապրոյ Զէլէպի . 37
- ՏՕՐԹ. ՎԱՆՐ. Յ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ. — Հայ
Բժշկական ձեռագիրք Ս. Ղազարու վանքին. 43

ԼԵՋՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ

- Հ. ԱՆՈՒՅԱՆ. — Հայերէն նոր բառեր
Ս. Եփրեմի մատենագրութեանց մէջ . 46

ԳՐԱԿԱՆ

- ԿԱՐԳԻՍ ԳԱՍԳԱՐԵԱՆ. — Վէնետիկ . 49
- ՖՈՐՏՈՒԳՈՒ. — Աղբերակը (Թրգմ. Հ. Վ.
Յովհաննէսեան). . 50
- Հ. Ղ. ՏԱՐԵԱՆ. — «Ամերիկահայ Հանրա-
գիտակ Տարեգիրք 1926» (Գրախօս.) . 51
- Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ. — Հանդէս Հան-
դիսից . . . 52

ԱՅԼԵԻԱՅԼՔ

- ԱՐԱՐ ԵՐԵՄԵԱՆ. — Հայ նորագոյն կօմ-
պօզիտօրներ (20-րդ դար). Սպիրիդոն Մե-
լիքեան . . . 56
- Հ. Ղ. ՏԱՐԵԱՆ. — Մայր Դիւան Միւի-
թարեանց Վէնետիկի Ս. Ղազար . 61

PHILOLOGIE

- Ubaldo Faldati. — A la mémoire de
F. C. Conybeare (trad. par P. V. Hov-
hannessian) . . . 33
- H. Kurdian. — Matières pour l'his-
toire de la colonie arménienne de Bul-
garie: Abro Tchélébi . . . 37
- Doct. Vahr. H. Torkomian. — Traité
de médecine . . . 43

LINGUISTIQUE

- H. Adjarian. — Mots inconnus armé-
niens dans les œuvres de St. Ephrem . 46

LITTÉRATURE

- Garbis Casbarian. — Venise (poésie). 49
- Phoukhoukou. — La source (poésie)
(trad. par P. V. Hovhannessian) . 50
- P. L. Dayan. — «L'Almanach univer-
sel des Arméniens d'Amérique 1926»
(Recensien) . . . 51
- P. V. Hovhannessian. — Revue des
Revue . . . 52

DIVERS

- Aram Yéréman. — Les compositeurs
arméniens d'aujourd'hui, (20ème siècle):
Sbirton Melikian . . . 56
- P. L. Dayan. — Les Archives Cen-
trales des Mékhitharistes de St. Lazare
de Venise. . . 61

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԳԻՐ. ԴԵՌՆԻԴ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ. Մանչեսթր. — Սա-
ցանք բաժնեգիրք. Հնորակալութիւններ:

Պ. Մ. ՊԱՆՏՅԱՆ. Գահիրէ. — Սաջանց գոմարը.
բաժնեգիրքները արժանագրեցիր. նամակն ու քր. 870-ը
յանձնեցինք առ վարչութիւն Տպարանի:

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՆԱՐՕՅ. Պուլիս. — Սաջանց բաժ-
նեգիրք. կը գրենք ասանձին ևս:

Պ. ԱՐԱՐ ԵՐԵՄԵԱՆ. Երեւան. — Սաջանց կրկին
նամակներն ալ. այս օրերուս պիտի ճամբուին սպա-
սուածները դէպի Ձեզ:

ԵՐԿՈՒ ԿԵՒՌ ԵՐԵՈՒ ԶԱՓ
ԱՌ “ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ,”

Est honor et tumulis; animas placate paternas

Գերեզմանքն իսկ ունին պատիւ, հաշտ ըրէք հայր հոգիներն:

Ովիդիոսի այս տողն յիշեցի՞նք՝ կարդալով ՀԱՆԿԵ ԱՄՍՕՐԵԱՅի վերջին թիւը (Յուն. փետր. 1926 էջ 65-66), ուր յարգելի Խմբագրութիւնը անյուշութեան հիւանդութեան նուայի մը մատուցած կը թուի, որմէ սթափեցնելու համար կը ստիպուինք վայրկեան մը մենք ալ զիջանիլ և փոխանակ քրիստոնէական սիրոյ պայծառութեան, որ թերևս տկար բիբերը շլացնէ, ճառագայթել միայն մարդկային իմաստութեան նշոյլները:

Թէ՛ հիշքան նուիրական, որքան պաշտելի է ննջեցեալ յիշատակը, մինչև իսկ գերեզմաններուն մերձեանալ պատկառոտ երկիւղածութեամբ համակուած, խորապէս տոգորուած է ամէն քաղաքակիրթ ազգերու մտաց ու կենցաղին մէջ: Աթենացիք իրենց յաղթական զօրավարները մահու դատապարտեցին, որովհետև անհոգացած էին ծովամայն զինուորաց գերեզման հայթայթել: Կրօնական հաւատալիք անէծք ու պատիժներ կը սպառնային անոնց՝ որ զլանային իրենց սիրելեաց չիրմեւորու վրայ կատարել նուիրական զոհերն ու պաշտամունք: Դիւրին է ուրեմն գուշակել թէ ինչպիսիք անհեթեթ յանցանք պիտի համարուէր խանգարել անոնց հանգիստը, անպատուել իրենց յիշատակը: և զայս գործած է ՀԱՆԿԵ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, երբ առանց որևէ բացատրութեան, առանց պժգանք մ'իսկ արտայայտելու՝ հիւրընկալած է Ազգին պաշտելի Նահապետին, ամենուն խնկելի Հ. Այիշանին դէմ հայհոյական տողեր, որոնց հեղինակն անյուշտ այսօր պիտի փափաքէր յարութիւն անուել անոնց արժանաւոր փոխարինումը ու քառութիւն մատուցանելու համար:

Ո՛րքան տարբեր զգացմամբ համակուած ճանցանք մենք զինքը, այդ Պ. Նորայր Բիւզանդացին, որ իւր անժպիտ բիբերուն մէջ, իւր մշտամտայլ ճակատին խորը անթաքուն կը պարզէր ծերութեան վերջին տարիներու մէջ սրտին կսկիծն ու մորմաքը՝ երիտասարդական տարիքին մէջ գործած անդարմանելի սխալի մը համար: Վկայ եղած ենք իւր դառն աւազանաց և դեռ աշքերնուս առջև կը պատկերենք զինքն ուղղորդ հասակաւ և խորհուն, Riva degli Schiavoni ծովափին վրայ երթնեկելով Արփիար Արփիարեանի ընկերութեամբ, և կը տեսնենք կարօտակէզ աչերն սեւեռած Ս. Ղազարու կողմէին վրայ մորմաքին իւր երբեմն անգիտացած և ցմիշտ կորուսած երանութեան համար: Վկայ ենք այն օրերուն՝ երբ զուրկ մարդկային ամէն մխիթարութենէ՝ միակ իւր սրտի զովացումն ու սփոփումն կը փնտռէր կարօտագին իւր երբեմնի եղբայրակցաց այցելութեան և ընկերութեան մէջ: Հարկ էր ուրեմն այսօր վրդովել իւր հանգիստը և հրապարակել մարդկօրէն գործած իւր մէկ մոլորումը: Եւ եթէ անսանձ կրթի բուռն սաստկութեան պահուն չէ կրցած երբեմն զսպել իւր զգացումն և ի դառնութեան մաղձի ժայթքած է բերնէն հայհոյութիւն մը, վայել էր արդեօք ՀԱՆԿԵ ԱՄՍՕՐԵԱՅի հաւաքել այդ փսիւռն, իւրացնել և ամփոփել ի զօգի:

Ոչ երբ ժխտէ թէ ինչպէս մարդկային որևէ գործի՝ այսպէս նաև Հայքառաքի մէջ սարդած են սխալներ, և ինքն առաքելազարդ Հեղինակն իւր զմայլելի և օրինակելի խոնարհութեամբ առա-

ըինն է ճանչնալու, երբ կ'ըսէ (հայտարարութիւն Զ)։ «Մեր հաւաքածոն համոզեալ ենք որ եթէ մեր «փափագին համաժառ անգի օգնող գտնէինք, այսինքն ուրիշ բանասէրք ալ... իրենց գտածը հաւ «զորդներու, դեռ պիտի գտնուին ի գիրս և մանաւանդ ի խօսս հայաբնակ կողմանց և յատկապէս «առ երկրագործս, շատ նոր կամ մեզի անծանօթ բուսական բառեր, զորս հաւաքել և մերինը «անհնելի թողունք սիրողաց և յաշոյաց, նոյնպէս և ներքէ մեր գրտաբնան և տպագրութեան աղաւ «չանց, մանաւանդ յօտարազգի բուսա»։ և դարձեալ (յառաջարկ 5) «Էկու յայտնեմք մեր տարաւ «և կոչսներն ալ, և ինդրեմք ի գիտցողա՞ զմեզ տեղեկացնել, և եթէ ուրիշ բառեր ալ գտնեն, որոնց «անունները չեն գտներ մեր գործոյն մէջ, շնորհել մեզի, եթէ հանին, հանդերձ բացատրութեամբ «կամ նկարագրութեամբ... միայն յիշեցնելք որ ստոյգ ծանօթ կամ գործածուած և լսուած անուն, «և ներ ըլլան և ոչ իրենց օրերուն կամ իրենցմէ հնարուած, ինչպէս կարծեմք մեզ խաբուած «հարիւրաւոր անուններ, որոց նոյն իսկ չէնք կամ փափուկութիւն կը յայտնէ որ նոր խելքի «մէջ ցանկուած և գրչի տակ բուսած են»։ Այսքան համեստ բացատրութիւն մը կը ցուցնէ որ սխալ- ներն ալ ոչ միշտ Հեղինակին՝ այլ յաճախ օտար աղբիւրներու վերագրելու է։

Կապտակ չունինք հոս սին դիւրագգածութեամբ քննադատութեան ենթարկելու քննադատու- թիւն մը, թէպէտ և այդ դժուարին չէ. ոչ ալ յայտնելու որ կարծուած սխալներն ալ յաճախ դեռ աւելի ուղղագոյն են քան կատարուած սրբագրութիւնքն, և ոչ ալ նուիրական քօղեր վեր- ցնելով հրապարակել որ եղած անդադարձութիւնք քննադատէն աւելի Հեղինակին զննութեանց արդիւնք են։ Խորհուրդ մը կալ հոս որուն վրայ իշած է արդէն դամբանական լռութիւնը և մենք չենք որ պիտի գիշանինք դրժել զաղտնիք մը, գերեզմանակրկիտ ցածութեամբ. այլ իբրև ժառանգ Հ. Ալիշանի վսեմական հօգույն և իւր անյիշաչար ներողամտութեան, պիտի մաղթենք միշտ հան- գուցելոյն sit tibi terra levis. Սալայն կ'ուզեք անգամ մ'ալ գիտնալ թէ արդեօք ՀԱՆՐԱՅ ԱՄՍՈՐԵԱՅ կ'ուզէ՞ ստանձնել հրատարակածին պատասխանատուութիւնը, և կրնայ հաւաստել թէ Հ. Ալիշանի այդ գործն արժանի է հայրական խանձարնդորութիւն կոչուելու. թէ հոն Մերոտ և կարգաբանութե- րին՝ ոչ ինչ. հմտութիւն՝ ոչ ինչ, սրամտութիւն և քննադատական ոգի՞ ոչ ինչ, կայն մինչև ցարտ և անհամ բանաստեղծութիւն, — ցրտագոյն և անհամագոյն հոգևորութիւն միայն տեսնել այդ տխմարական և ագիտական գիրքին մէջ։ Զենք կրնար երևակայել մեր եղբայրակցաց հրատարակած թերթի մը մէջ այդ աստիճան նուաստութիւն հօգույ. կը յորդորենք միայն որ մինչդեռ բովանդակ ազգային մամուլը բարձրացուցած չէ իւր բողոքի ձայնը, փութայ ինքն ՀԱՆՐԱՅ ԱՄՍՈՐԵԱՅ սթա- փիլ աւաղելի վայրկենական թմբիւրէ մը և արժանաւոր փոխարինմամբ՝ բանաստեղծին յանձնարարու- թեան համաձայն, հաշտ ընէ Հարց հոգիներն, Est honor et tumulis; animas placate paternas.

Արիթը կը բռնադատէ զմեզ յայտնութիւն մ'ընելու և կը յուսանք որ Պ. Թէոդիկ ներողամիտ գտնուի։ Երբ իւր Ամենուն Տարեցոյցի գեղեցկագոյն վերջին թիւը կը տպագրուէր մեր տպարանի մէջ անցեալ տարի, զանազան յօդուածներու շարքին մէջ տեսանք գրական էջ մ'ալ Գարագաշանի ստորագրութեամբ, ուր նախկին Վիննական միաբանը անդդադառնալով երիտասարդական ամաց յիշատակներուն կը՝ պարծէր թէ ինչպէս ինքն և ընկերք ոմանք, նորբնծայ քահանայք, կը կար- դային գրքերն ու կը առգորուէին արդէն ժամանակակից իմաստասիրաց զազափարնեով, մինչդեռ ծերունի Աբբաշայրն անոնց անուններն անգամ կ'անգիտանար։ Այսչափը միայն բաւական եղաւ որ Միաբանութեանս գրաքննիչը արգելուր այն էջին տպագրութիւնը մեր մամուլին մէջ, որքան ալ այդ սահմանուած էր Օտարի մը գրքին համար և ոչ թէ վանական պաշտօնաթերթի մը. բաւական է որ երգիծանք ու նախատական ձև մը կը պարունակէր նուիրական և հանգուցեալ անձի մը դէմ և արժանի չհամարուեցաւ որ մեր տպարանի մէջ հրատարակուի։

Ո՞րքան տարբերութիւն երկու չափերու մէջ։

ՅԱՆՎ 1925 ՏԱՐԻՈՅ

“ Բ Ա Ջ Մ Ա Վ Ե Պ ”

ԽՐԱԳՐԱԿԱՆ

ՌԺԼ լեզու՝ անդ Հայրենիք էջ 1:
Երախտագիտութիւն (Մեծն Մխիթարայ մահուան 176 երորդ տարեդարձին առթիւ). 97:
Մեր ժապաւէնը իտալիոյ Արքունի Թագին. 321:
(Նոյնը իտալերէն). 325:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Աղոց (Պրոֆ. Ն.) — Քննական նշմարներ եզնիկի մասին. 196, 294, 366:
Աւգեր (Հ. Թ.) — Croce rossa in campo rosso. 346:
Երեսնան (Արամ). — Սպահանի Զահարմանալ գաւառը. 67:
Թորոգման (Տօքթ. Վստր. Թ.) — Հայ Բժշկական Զեռագիրք Ս. Ղազարու Վանքին. 38, 70, 104, 134, 167, 229, 292:
Թորոնան (Հ. Թովհ. Վ.) — Ակնարկ մը Ս. Եփրեմի Հին Կտակարանին մեկնութեանց Հայ Թարգմանութեան վրայ. 3:
Հացունի (Հ. Վարդան). — Շաբաթ և Կիրակէ եկեղեցւոյ խանձարոց մէջ. 193, 225:
— Ո՛վ էր Միջէ Թագունին. 364:
Նահանգեղեան (Հ. Գարրիկ). — Սորակալ. 10:
— Եզնկայ Կողբացւոյ Եղծ Աղանդոց. 161:
Ո. Կ. — Պսակ, Թագ, Խոյր, Սաղաւարտ. 33:
— Ոչ-Միսական օրհր. 65:
— Ազապ. 101, 129:
— Վակաս. 166:
— Զեռագիր Ա. Դ. 1225. էջ 257:
— Ամբոսեան արարողութիւնք. 289:
Բիրտիւնան Թ. — Նիւթեր Պուլկարանայոց պատմութեան համար. Ապրիլ 25 էջ 258:

ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ

Աճառան Հ. — Հայերէն Նոր բառեր Գրեգոր

Մագիստրոսի Թուղթերուն մէջ. 40, 72, 107, 137:

— Հայերէն Նոր բառեր Ոսկեբերանի ճառերուն և Եղիշէի Մատենագրութեանց մէջ. 172:
— Հայ. Նոր բառ. Անկանոն Գրոց մէջ. 200:
— » » » Գիրք Թղթոցի մէջ. 261, 298:
Աւգեր (Հ. Թովհան). — Սորակալ. 170:
Հացունի (Հ. Վ.) — Երեսնան Ուղղագրութեան դէմ. 13:
Փեղիկեան (Հ. Եղիա). — Բուրել-Հոսիլ. 139:

ԳՐԱԿԱՆ

Արսէն Երկար. — Աղթթը. 83:
— Աշակերտին Թախանձաւքը. 175:
— Գաղտնիք. 306:
— Բարի ոգին. 372:
Աւգեր (Հ. Թ.) — Frédéric Macler: Documents d'Arts Arméniens: I. Texte, II. Atlas. 51:
Զոհրապեանց (Գեորգ Պ. Մ.) — Զօն երախտագրական. 82:
Խորիկն Հայկազն. — Սրտի մը խորերէն խօսք ուղղում մատաղերամին Մխիթ. Որբիկներուն 212:
Խոր. — Անտիպ քերթունած մը. 204:
— Սաւորիոյ Աղբունի Տունը և Բազմավէզ. 340:
Հացունի (Հ. Վ.) — Հայ Տարագի պատմութեան առթիւ. 268:
Ղազարեան (Հ. Արսէն) Թաղգմ. Դ Ռուսնի երգը. 18:
— Իմ Սրտի երգը. 78, 110:
— Ներբելունգներուն երգը. 141, 176, 205, 230, 264, 301:
Յովհաննէսեան (Հ. Վ.) — Զաւէն Սերմէլեանի, «Լոյս գուարթ» (Գրախ.) 114:
— Երբ պատուանս կը բանամ, 144:
— Պ. Հ. Խանգատանի երկու Թանկագին երկերը (Գրախօս). 212:

— Հանդէս Հանդիսից. 373.

Նօտար Պարտիզակ. 180:

— Վենետիկ. 180:

Սոփիա (Սորկուս). — Zabelle C. Boyajian: Gilgamech 145:

Stella (Maria). — Visione. 345:

Սըարդարդի. — Ճմարիտ բարեկամը. 114:

Տայեան (Հ. Ղեռնդ). — «Ամենու Տարեցոյցը 1925». 23:

— «Ամերիկ. Հանրագիտակ Տարեցոյց 1925». 84:

Փեխիկեան (Հ. Եղիա). — Բաբգէն Եպիսկոպոսի

«Հայաստանեայց Եկեղեցի» (Գրախօս). 54:

— Մի մոռար գիս. 113:

— Հայրենիք ամսագիր, Հայ բռնակ, Հայ

բժիշկ 115:

— Արտաւազդ Գ.ի երգերը. 181:

— Մանկութեան աղբիւր. 205:

— Անհունին. 237:

— Ան Վեհապետն իտալիոյ Վիկտոր Էմմանուէլ Գ. 328:

ԱՅԼԵԻԱՅԼՔ

Ամուստրն (Ռոպոյտ). — Իմ ճամբորդութիւնը դէպ ի բեռ (Թրգմ. Հ. Սրապիոն Ուլուհոճեան). 238, 306:

Ալգեր (Հ. Յովհան). — 24 դեկտեմբեր. 387:

Գարիկեան (Խորեն). — Ժառանգականութիւնը և Միջավայրը. 89:

Երամեան (Վարդգէս). — Չանազան քարիւղներ

և անոնց ճարտարարուեստը. 56, 85, 117:

Երեմիան (Սրամ). — Երեանի Պետական Գօն-սէպատորիան. 147:

— Հայ նորագոյն կոմպոզիտորներ (20րդ դար) Աւետանգր Սպենդարեան. 241:

Երեմեան (Սրամ). — Հայ նորագոյն կոմպոզիտորներ (20րդ դար). Ռոմանոս Մելիքեան, 276, 321, 378:

Խմբ. — Հանդիսաւոր օրեր Վենետիկի մէջ. 218:

— Քանախայտապետակ. շնորհ առ Ազգային 284:

— Թանկագին պատասխան մը առ Միւ. Միաբանութիւն. 361:

— Հայ Եւսը Միւսու Մայր Եկեղեցւոյն մէջ. 283:

Յակոբ Գրիգոր. — Ստեփան Էլմաս. 376:

Ուլուհոճեան (Հ. Սրապիոն). — Սալոյական Տան այցելութիւնները ի Ս. Ղազար. 330:

Սրահեան (Հմայեակ). — Գիտական հոգաները և իրենց զործերը. 186:

Տայեան (Հ. Ղ). — Մայր Դիւան Միսթարեանց Վենետիկոյ ի Ս. Ղազար. 29, 62, 93, 125,

159, 189, 224, 254, 285, 317, 390:

— Հնդիկ ամենամեծ բանաստեղծը Ս. Ղազարու մէջ. 58:

— Միսթար Աբգարի տարեգրքը Ս. Ղազարու մէջ. 156:

— Վեհապետական այցելութիւն ի Ս. Ղազար 270:

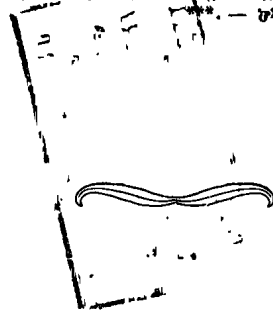
Փեխիկեան (Հ. Ե). — Մ. Ռ. Վարժարանի ա-մովելի հանդէսը. 249:

Պերահեան (Հ. Ստեփան). — Թուշեաներու կեանքէն — Սէր Թէ սուր. 122:

— Թուշեան ու նորագիտ սաւառակները. 185:

— Վիկտոր Էմմանուէլ Գ. Թագաւոր իտալիոյ (կենսագր.). 332:

*** — Մեռնողը նկարչաց վրձինին ներքե. 25:

ՀԱՅ ԳԻՒԴ ՄԸ ԻՏԱԼԻՈՑ ՄԷՐ. — Այս օրերուս մէջ խիստ կարևոր գործ մը տեղի կ'ունենայ ի նպաստ հայութեան: Լիվոռնոյի *Telegrafo* լրագիրն հրատարակեց մեծ հայասէր Լուիսի Լուցցարդիի յօդուածը, գոր անմիջապէս արտատպեցին Պառիի *La Gazzetta di Puglia* և ուրիշ օրաթիւրներ: Ահաւասիկ կու տանք անոր հայ թարգմանութիւնը:

Երախտագիտական ոգւոյն մ'ուղղելու հաճոյքը կը զգայմք Ձերանոյ նախարարին, իւր իսկ երկրէն, յա՛նուն և Բելաղորութեամբ ամենատարաբախտ որդիներու Հայաստանի՝ որոնց կը Թափառին աշխարհի մէջ:

Շատ տարիներէ ի վեր՝ մեծին Կլատտոնի վերջին փոխադրանցը համեմատ հետամուտ եմ ցուցող ազգականին նահատակ ազգի մը, որ Լեհաստանի նման եւրոպական ցաղաքակրթութեան պաշտպան կանգնած է: Սակայն ուշիւն արժեցին ցաղաքար դիմադրեալ դարաւոր վտանգները՝ նոյն իսկ վերջին պատերազմին ժամանակ... Գաղթութենէ վերջը՝ յաղթական զէնքաւոր Տէրութեանց երախտագիտութեան պակտիւնը Հայ ազգին Թափառունն աւելի սաստկացուց, գործող բարեյօժար ընդունեցին Սմերիկան մեծ Հանրապետութիւնը, Գաղղիա և Իտալիա:

Այս Գաղթականութիւններէ մին՝ ժամանորագէտ կիւնեիէ և աղջիկներէ բաղկացեալ՝ ապատարանցեալ ի Պարի, նշանաւոր բանաստեղծ և իւր ցեղին զթոռ պաշտպան Նյապոլիտանի ղովանաւորութեան ներքեւ Գաղթաւոր արժանաւոր իտալացի մը, Վալէրիոյ ճարտարապետը, աշխատութիւն կու տայ այս Թշուառ աքսորականներու՝ արեւելեան գորգերու գործասան մը մէջ, որուն զեղեցկագոյն արտադրութիւններն ի Հռովմ ցուցադրուելով՝ ղիւրաւ վաճառուեցան՝ չափաւոր շահ մ'աւ Բողլով: Սակայն, ինչպէս ստէպ կը պատահէ, արտադրութիւնք պանդուխտներու փութաշնորհութեան բաւական չեն, և խիստ մեծոն աւելի յայտնի կ'ընէ այս խեղճ զաղթաւորական զանազան աստուպանքը... Այլ պակտին առողջապահական բնակարաններ, անհրաժեշտ հանգրաւանք և կանգ. այն ժամանակ մտածեցի խղճամբող բարեկամներու հետ՝ Թէ հարկ էր փութալ օգնութեան: Եւ որովհետեւ յաղթականաց և յաղթողներու միջև բարի Թեւ մը կայ, նախըրգանք առեւութիւններու վերջացման, Գերմանիոյ կողմանէ ֆառաւջ հաստցեմանք մէջ Տեօքթր տաղաւարներ կան, փոքրիկ շրջուն և առողջարար բնակարաններ:

Ելեմտական նախարարութիւնը արդէն անոնցմէ կու տար ազգային զթութեան բարձր նպատակներու համար, մենք ալ խնդրեցինք այդ աստանակական Հայոց համար և ստացանք Ելեմտ. Նախարարութենէն, որ հակառակ իւր խիստ պաշտօնին՝ շարժեցաւ ի դուրս Բայց յետոյ

փոխադրութեան ծախքի դժուարութիւնը կար. և Պ. Ձեանոյ վեհաժողովն ետանդով մը զայն ալ հոգաց:

Եթէ Հայաստանի ճեղքեր մեր հերքելաւ ափանց մտայ նաեւ տիրութեամբ պիտի անցնեն իրենց դուռն երութիւնը, եթէ ընկճեալ և ժամանակէն առաջ պահուեցան կիւնեցող պիտի վերստանան կորովը և լուստա՝ մտութիւնը՝ շարունակելու ծանր աշխատութեան կենսոցը, Թէ հիւանդները պիտի առողջանան մեր արեւուն լուսով՝ մեր եղբայրական օրտին շերտութեամբ, եթէ տօգոյն փորձերու շրջանց վրայ պիտի վերածաղկի կենսոցը և ժպիւրը, ժասմար մը արդիւնաւոր են ատոր մէջ Վարդի եւ Կոստանդ Ձեանոյ:

Իմ Հայեր մտածելով՝ Հաղորդակցութեանց Նախարարին մաղթանք մը պիտի ընծմ. և այս է Թէ Տէրութեան երկաթուղեաց կիրառման հասոյթն առաւելու աճէն տարի: 1921-22 շրջանին բացը եղաւ մէկ միլիոն 400 միլիոն լիր, 1924-25ին շարժումն փակուեցաւ 176 միլիոն լիր, միւսըքի առաւելութեամբ: Եւ մենք կը վերստինք Թէ ան պիտի պատրաստէ Ելեմտական Նախարարին՝ գոհունակութիւնը յարաճուն մուտքերու, բարւոյնը համար մեր երկաթուղեաց ստացուածքը, և ժառանգ մաս վճարելու ատոր համար ըլլած պարտքերուս տոկոսը... Պիտի չլպկային իրեն օգնութիւնները բուրբ աշխարհի Հայոց, համարաշխի՝ իրենց Թշուառութեանց մէջ և երակտագէտ՝ ոգիփէլ մեռնողութեանց հանդէպ:

Պ. Նազարեանց ձեռք բերած է այս հիանալի արդիւնքը՝ դիմելով վերջին տարիներուս շրջաւորին իտալական նախարարներու, երեսփոխաններու, գրագէտներու և ուրիշ ազգեցիկ անձնաւորութիւններու: Պառիի լրագիրն յետ համաժողովն տեղեկացնենք՝ Թէ ինչպէս սկսած և հետզհետէ կազմուած է փոքրիկ հայ գաղութը՝ կը յիշատակէ մասնաւորապէս նոյն իրեն անոր կազմակերպողին Պ. Նազարեանցի ճիգերով ևս բացուած արեւելեան գորգի գործարանը՝ Հռովմէն Փետր. 5-ին մեկնած են տաղանւորները, որոնց փոխադրութեան ծախքն ստանձնէր է Պեքտութեան Շոգեկառքի Ընկերութիւնը՝ ի մանաւանդ որ մօտ ժամանակէն պիտի կատարուի այս «Շոքտ Իրադ» ծայ գիւղի պաշտօնական բացուածք և ապա պիտի ձեռնարկուի նաեւ դպրոցի և եկեղեցւոյ մը գոյութեան: Այս պատմական դէպքին առթիւ Ն. Վսեմ. Լուիսի Լուցցարդի ուղղած է նաեւ հետեւեալ բառերը առ փոքրիկ Հայ գաղութը և անոր բանաստեղծը:

«Աս Հրան» Նազարեանց, — որ փոշիալի

ափուները բերաւ Հայկոյ որդւոց մուսամ, որ կ'ազատէ Հայաստանի մէկ արտօնաւոր՝ պատրաստելով կորսուած եղբայրներուն համար ապաստան մը, և սասչին անգամ բերեալ պիտի իրագործէ խեղճուկ միջոցներով բայց ամենավառ հասարակութիւնը մը՝ ինչ որ մեծ Ազգերն ու Հայանպաստ ընկերակցութիւններ դեռ չեն կրցած ձեռք բերել ժամը մը և աշխատութիւն մը մոլորած հօտին — կորովի և քաղցր բանաստեղծին և իտալական հողի վրայ կանգնող Հայաստանի այս փոքրիկ մասնիկին կ'ուզ-

դիմ իմ ծանկնական որդոյնս, իմ մտերիմ հայրական իղձիրս, քո ազնուական ցեղիդ կրած տառապանքը աշխարհիս մէջ նմանը չէ ունեցած, բայց Ազգիդ հոգի մ'ունեն. և հոգին միքէ անմահ չէ՞»:

ՄԱՅ ՏՅԹԻ ԼԻՓՍՈՒՍԻ. — Յաւով կը գուժենք Հայ Ազգիս ամենամեծ և անկեղծ բարեկամին՝ ՏՅԹԻ. ԼԻՓՍՈՒՍԻ մահը, որ տեղի ունեցած է ի Մեռանոյ (իտալիա) շաքարախտի հետեան, քով:

Ս Տ Ա Յ Ո Ւ Ա Ծ Գ Ր Ք Ե Ր

ՏԻԳՐԱՆ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ. — Սպիտակ ածուխը Հայաստանում (ուսումնասիրութիւն ջրերի քանակի, որակի և այն կարելիութիւնների՝ որոնք կ'ստեղծուին Հայաստանի ջրերը շահագործելու դէպքում). փարիզ 1925. հրտրկ. «Հօլմի Ֆրես». Կեդր. վարչութիւն. (Հայաստանի քարտէզով). էջ 34, գին՝ 2,50 ֆր.:

REV. GAREGIN JOHANNES. — The Armenian Church. Calcutta 1925. էջ 71. գին՝ ռ. 2-8.

ԻԱՓԱՅԷԼ ՓԱՐԼԱՔԵԱՆ. — Երկինք, երկիր և խորհուրդ, քերթուածներ. 1918-1922. Նիւ-Եօք 1925. էջ 324.

Վ. Մ. ԳԻՐԻՔԷԱՆ (ԱՐԳՈՍ). — Ազատ դիտարան, քննական և քննադատական փորձեր. Նիւ-Եօք 1925. տպ. Ա. Յ. ԼԷՂԷԿԵԱՆ, էջ 95. գին՝ 50 սենթ:

Չեկոցում Պօղոսեան Ազգ. երկսեռ վարժարանի Աղբասնդրիոյ 1924-1925 տարւոյ գործունէութեան. Գահիրէ 1925. տպ. «Յուսարբու». էջ 101:

A. SAROUKHAN. — A propos du Rapport sur une mission scientifique en Belgique, Hollande, Danemark et Suède (Juillet-Septembre 1922) de Frédéric Macler (արտասպ. «Revue des Etudes Arméniennes» Թերթէն. էջ 157-166:

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ. — Մասիս Օրացոյց 1926. Թաւրիզ. Առաքատականի Հայոց Թեմական տըպարան. գին 5 դրան:

Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ. — Հայաստան (քարտէզ), գծ. Պ. ԱՄ. 1924. գին՝ Տ. Յակոբեան և Ա. Պաետա. Գահիրէ:

Պատի Օրացոյց Մեթոպեան շեմարանի 1926. Բազմոյոս — Սոֆիա. գին՝ 10 ֆր.:

ՄՈՒՍԻ ԱՆՏԵՑ. — Գլխատող Գառն, (Մանաշար Թիւ 1 Արտաւազ Հրատարկչ. Ընկ.եան). Պէյրուս 1926, տպ. Հայ-Կեանք. Պրակա Ա. Բ. գին իւրաքանչիւրին 5 դ. Ս.:

ՂԵՆՈՒԵ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ. — Պարզ Գառններ (Գ. Հատոր), [կը պարունակէ զիրքս քսան նիւթերու վրայ քարոզչի չորս աւետարաններու և աւետարանական ճշմարտութեանց վրայ. կ'իւ մանաք թէ Գ. Հատորն ալ մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ] փարիզ 1925. տպ. Կ. Յ. Ներսէս. էջ 352. գին՝ չիլին 2. 6:

Յ. Ն. ՎԱՍԿԵՐՏԵԱՆ. — Երեք քաջեր առաքատին մէջ. տրամա Հայ Յեղափոխական կեանքէ, վեց արարուածով. Պոսթոն. 1925 էջ 93. գին՝ 50 սենթ:

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ և ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ. — Բազին Օրացոյց 1923. Թաւրիզ. տպ. Առաքատ. Հայոց Թեմ. էջ 128: